

Özel Finans Kurumları'nın Mevzuat Serüveni

ÖFK adı altında faaliyet gösteren kuruluşlar, sağlam bir hukuki altyapıya kavuşmalarını temin için Bankalar Kanunu kapsamına alınmışlardır. Bankalar Kanunu'na tabi kılınan ÖFK'lerin temel çalışma esasları aynı kalmakta, genel hükümler açısından bankalar ile aynı mevzuatı paylaşmaktadırlar.

Fahrettin Yahşi*

Bankalar hakkında 70 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 90. maddesi, bankalar dışındaki mali kuruluşların, kuruluş ve faaliyetlerinin sözkonusu Kanun Hükmünde Kararname'ye tabi olacağı ve bu kuruluşların tabi olacağı esasların Bakanlar Kurulu'nca tesbit edileceğini hükme bağlamıştır.

Bu yasal hükme ve Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 1567 sayılı Kanun'a dayanılarak, Bakanlar Kurulu'nca, uzun süredir üzerinde çalışılan bir sisteme Türkiye'de izin verilmiş ve 15 Aralık 1983 tarih ve 83/7506 sayılı Kararname, Resmi Gazete'nin 19 Aralık 1983 tarih ve 18256 sayılı Mükerrer sayısında yayımlanarak yürürlüğe girmişti.

83/7506 sayılı Kararname, Türkiye'de faizsiz esasa göre çalışan Özel Finans Kurumları'nın yasal dayanağını oluşturmaktaydı. Sözkonusu Kararname, ÖFK'lara ilişkin düzenleme ve denetleme yetkisini T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı (o dönemdeki adıyla Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı) ile T.C. Merkez Bankası'na vermiş ve her iki yasal otorite de bu süreçte düzenleme ve denetim yetkilerini kullanmışlardı. Hazine Müsteşarlığı ve T.C. Merkez Bankası çıkarmış oldukları tebliğlerle bu kurumların bu günlere değin gelmelerinde olumlu fonksiyon icra etmişlerdir.

Türkiye'de Özel Finans Kurumları'nın kurulmasının iç ve dış faktörleri bulunmaktadır. 1974 yılından beri petrol fiyatlarında meydana gelen devamlı ve hızlı artışlar, petrol üreticisi ülkelerde önemli döviz rezervlerinin birikmesine yol açmıştır. Bu sermaye birikimleri, sözkonusu ülkeleri yoğun bir kalkınma çabasına itmiş, bu ülkelerde yatırım ve buna bağlı olarak da ithalatlarını kısa bir zaman içinde gerçekleştirebilecek alt yapının mevcut olmaması, sağlanan tüm kaynağın içte yatırıma dönüştürül-

mesine imkan vermemiştir. Sermaye fazlası, petrol üreticisi ülkeleri dış pazarlarda mali ve fiziki yatırım sahaları aramaya sevk ederken, petrol tüketicisi ülkeleri de bu kaynakları ülkelerine çekmek için yoğun çabalar harcamaya itmiştir. 1980'li yılların başlarında Türkiye ile Ortadoğu'nun petrol zengini islam ülkeleri arasında ticari ve siyasi alanlarda yaşanan hızlı gelişme, ülkelerin mali yapılarındaki farklılıklardan ötürü mali alanda yaşanmamıştır. ÖFK'ların kurulmasıyla islam ülkelerinde mevcut, ancak mali yapılarındaki farklılıklar ve sair nedenlerle ülkemize gelmeyen fonlar, ülkemize çekilebilecek ve bu da ekonomik ve ticari ilişkilerin daha da yoğunlaşmasına yol açacaktır. Bu kurumların kurulmasında rolü bulunan iç faktör ise, inançları dolayısıyla faiz geliri elde etmek istemeyen kişi ve kurumlar, yurt içinde ve dışında altın, döviz, bina, arsa şeklinde tutulan ve hatta yastık altı tabir edilen fonların üretim sürecine sokulmasının sağlanmasıdır. Tasarruf yetersizliğinin yaşanmakta olduğu ülkemizde, faiz geliri elde etmek için, fonların bankacılık sistemi dışında kalmasına rıza gösterilmesi ekonomik bir yaklaşım olamazdı. Gerek iç gerekse dış faktörler Türkiye'de faizsiz esasa göre çalışan Özel Finans Kurumları'nın oluşturulmasını zorunlu hale getirmiştir.

Bundan yaklaşık 16 yıl önce Kararname ile yasal altyapısı oluşturulan ÖFK'ların 15 yıllık bir geçmişi bulunmaktadır. Kararname'nin yürürlüğe girmesi ile birlikte kurulan ilk

ÖFK'lar yabancı sermayeli Albaraka Türk Özel Finans Kurumu A.Ş. ile Faisal Finans Kurumu A.Ş.'dir. Daha sonra bunları yine yabancı sermayeli bir kurum olan Kuveyt Türk Evkaf Finans Kurumu A.Ş. izlemiştir. Söz konusu 3 Özel Finans Kurumu kendilerinden beklenen fonksiyonları başarıyla yerine getirmişlerdir. 1991 yılından itibaren ise yerli sermayeli ÖFK'lar sisteme girmişlerdir. Bunlar; sırasıyla, Anadolu Finans Kurumu A.Ş., İhlas Finans Kurumu A.Ş. ve Asya Finans Kurumu A.Ş.'dir.

Halihazırda 6 ÖFK 121 şube ve 2605 personeli ile faaliyetlerini sürdürmektedirler. Kuruluş gayesi, işleyiş biçiminden dolayı bankacılık sektörüne girmemiş olan atıl fonların ekonomiye kazandırılması olan ve doğrudan reel sektörün finanse edilmesinde büyük rol oynayan bu kurumların aktif toplamları 3 Milyar dolara, kullandıkları fonların toplamı 2.5 Milyar dolara, topladıkları fonların toplamı ise 2.8 milyar dolara ulaşmış bulunmaktadır. Doğrudan üretime yönelik olarak kullanılan 2.5 Milyar dolar tutarındaki finansman, ekonomik krizler de dikkate alındığında bu kurumların ekonomiye olan direkt katkılarının çok büyük olduğunun göstergesidir.

Mali piyasalarda faaliyet gösteren ve çalışmalarında güven unsuru ön planda olan, ulaştıkları büyüklükler açısından hiç de küçümsenemeyecek boyutlara ulaşmış bulunan ÖFK'ların Kanun ile değil de bir Kararname ile faaliyetlerini sürdürüyor olmaları her zaman tartışma konusu olmuştur. Mali piyasalarda faaliyet göstermekte olan bankaların Bankalar Kanunu'na, Finansal Kiralama şirketlerinin Finansal Kiralama Kanunu'na, sigorta şirketlerinin Sigorta Murakabe Kanunu'na tabi olmalarına rağmen, ÖFK'ların, yasal düzenlemeler hiyerarşisinde Kanun Hükümünde Kararname'den sonra gelmekte olan Bakanlar Kurulu Kararı ile faaliyetlerini sürdürüyor olmaları, bu kurumların sahipleri ve çalışanları üzerinde tedirginlik oluşturmaktaydı.

ÖFK'ların tabi olması gereken yasal çerçevenin ne olacağı hususunda 3 farklı görüş ortaya çıkmıştır.

Bunlardan birincisi, yalnız ÖFK'ları düzenleyen ayrı bir kanun çıkarılması; ikincisi, ÖFK'ların mevcut konumlarını muhafaza edecek şekilde Bankalar Kanunu kapsamı içerisine alınması; üçüncüsü ise yine ÖFK'ların Bankalar Kanunu kapsamına alınması, ancak, diğer bankaların da bir pencere açarak ÖFK faaliyetlerini yapar hale gelmelerinin sağlanmasıdır. Yasa koyucu, ÖFK'lar açısından en doğrusu olan ikinci seçeneği yasalastırılmış ve ÖFK'lar 4491 sayılı Kanun ile 4389 sayılı Bankalar Kanunu kapsamına dahil edilmişlerdir.

ÖFK'ları hukuki alt yapılarını güçlendirmek amacıyla Bankalar Kanunu kapsamına alan, 17.12.1999 tarih ve 4491 sayılı Bankalar Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun, 19 Aralık 1999 tarih ve 23911 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Söz konusu Kanun'un 20. maddesine ilave edilen 6 nolu fıkra ile ÖFK'lar mevcut çalışma prensiplerini koruyarak Kanun kapsamına alınmış, ÖFK'lara ilişkin 83/7506 sayılı Kararname ve bu Kararname'ye istinaden çıkarılmış olan bütün mevzuat yürürlükten kaldırılmış, ancak, yeni düzenlemeler yapıncaya kadar yürürlükten kaldırılan mevzuatın Bankalar Kanunu'na aykırı olmayan hükümlerinin uygulanmasına devam olunacağı hükme bağlanmıştır.

Yeni düzenlemeyle ÖFK'ların fon toplama, fon kullandırma ve diğer bankacılık hizmetlerinde herhangi bir değişiklik meydana gelmemiştir. ÖFK'lar yine cari ve katılma hesapları yoluyla fon toplayabilecekler, önceden olduğu gibi, ekonomik faaliyetleri ekipman veya emtia temini ve kiralanması ve ortak yatırımlar yoluyla finanse edebilecekler ve mevcut diğer bankacılık fonksiyonlarını (Çek, kambiyo, teminat mektubu gibi) yerine getireceklerdir. ÖFK'lara mevcut durumlarını Bankalar Kanunu'na uydurabilmeleri için 2 yıllık geçiş süresi tanınmış olup bu süre içinde sözkonusu Kanun'un bankaların kuruluşları ve faaliyete geçme esaslarını düzenleyen 7. maddesi ile bankaların teşkilat ve organlarını düzenleyen 9. maddesi hükümlerine uyum

sağlayamayan ÖFK'lar genel hükümlere göre tasfiyeye tabi tutulacaklardır.

Sonuç olarak; ÖFK adı altında faaliyet gösteren kuruluşlar, sağlam bir hukuki altyapıya kavuşmalarını temin için Bankalar Kanunu kapsamına alınmışlardır. ÖFK'ların topladıkları fonların mevduat sayılmaması nedeniyle bu Kurumlar Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu ile T. Bankalar Birliği'ne ilişkin hükümlere tabi tutulmamışlardır. Bankalar Kanunu'na tabi kılınan ÖFK'ların temel çalışma esasları aynı kalmakta, genel hükümler açısından (kuruluş ve faaliyete geçme, organların teşkili, şube açma, kredilendirme limitleri gibi) bankalar ile aynı mevzuatı paylaşmaktadırlar. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu tarafından yeni düzenlemeler yapıncaya kadar, ÖFK'lar faaliyetlerini 4491 sayılı Kanun'la yürürlükten kaldırılmış olan Kararname ve bu Kararname'ye istinaden çıkarılmış olan tebliğlerle sürdürmeye devam edeceklerdir.

* Genel Müdür Yardımcısı